

Monikulttuurinen kaupunki pietarilaisessa lehdistössä

Tämä tutkimus tarkastelee, miten siirtotyöläisistä kirjoittava paikallislehdistö luo lukijoilleen kuvaa monikulttuurisesta Pietarista, ja kuinka vierastyöläisten toiseus ilmenee mediatekstissä tilallisenä kategoriana. Kaupungin ja tilan representaatiota analysoidaan kahden paikallislehden siirtotyövoimaa käsittelevissä teksteissä diskurssianalyysin menetelmin. Siirtotyöläisiä käsittelevät artikkelit paitsi toisintavat olemassa olevia ennakkoluuloja, myös kiinnittävät etnosentrisen diskurssin elementtejä kaupunkiympäristöön, kaupungin käyttötapoihin ja mielikuviin siitä, millainen paikallisten ja siirtotyöläisten asuttama Pietari on. Lisäksi lehdistö hyödyntää olemassa olevia kaupunki-identiteettejä ja symboliikkaa valjastaen ne osaksi muita viestejään. Yhtäällä kaupunki kuvataan suvaitsevaiseksi ja monikulttuuriseksi kokonaisuudeksi, toisaalla se esitetään paikallisten ja vieraiden määrittämien tilojen kamppailuareenana. Suvaitsevainen Pietari muodostetaan paikallishistorian ja kulttuuriperinnön vakiintuneista diskursseista, ei niinkään vallitsevasta sosiaalisesta todellisuudesta. Samanaikaisesti siirtotyöläiset kirjoitetaan kaupungissa paikkoihin, joihin maahanmuuttodiskurssin stereotyyppit paikallistuvat.

Laura Mäki

Edullisen työvoiman kysyntä Pietarissa on kasvanut 2000-luvulta lähtien, ja vuoteen 2020 mennessä muilta Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueilta tulleiden arvellaan käsittävän 40 prosenttia kaupungin työvoimasta (Komitet

migratsionogo kontrolja 2015).¹ Työvoimaa Pietariin tulee erityisesti Uzbekistanista ja Tadžikistanista, mutta myös muut entiset neuvostotasavallat ovat merkittäviä työvoiman lähteitä (FMS 2016). Ihmisten liikkuvuuden lisääntyminen aiheuttaa painetta paitsi valtion institutionaaliselle kapasiteetille, myös nostaa esiin ja kärjistää yhteiskunnassa ilmeneviä sosiaalisia ongelmia (Korbokov 2007, 179–180). Aika ajoin yhteiskunnan jännitteet purkautuvat rauhattomuutena ja mellakointina, jotka usein

mediassa ja julkisessa keskustelussa tulkitaan etnisiksi konflikteiksi (Hutchings & Tolz 2012), ja vähemmistöt sekä maahanmuuttajat nimetään yhteiskunnallista epävakautta aiheuttaviksi tekijöiksi (Shnirelman 2009, 139).

Maahanmuuttoon ja etnisyyteen keskittyneessä mediatutkimuksessa on todettu, että tiedotusvälineillä on merkittävä rooli rasististen asenteiden, eri sosiaalisiin ryhmiin kohdistuvien ennakkoluulojen sekä monikulttuurisuuden kriisin tuottamisessa Venäjällä ja muualla (Mukomel 2005, 81; Gdaniec 2010, 6; Karpenko 2005; Shnirelman 2009, 139–140; Hutchings & Tolz 2012, 875). Media on myös keskeinen tekijä kuviteltujen, maantieteellisesti rajautuvien yhteisöjen muodostumisessa (Anderson 2007) sekä olemassa olevan tilallisen järjestyksen, alueiden, yhteisöiden ja rajojen muokkaamisessa (Jansson & Falkheimer 2006, 15–19; Paasi 2003, 477). Etenkin maantieteen alan tutkimusta siitä, kuinka tila ja paikka mediassa esitetään on kuitenkin tehty niukalti (Stöber 2006, 29; ks. myös Burgess & Gold 1985, 6), ja olemassa oleva tutkimus keskittyy pääosin identiteetin ja toiseuden tarkasteluun kansallisella tai kansallisen identiteetin tasolla sekä mediakulutuksen näkökulmasta, kun taas paikallinen ja kaupunkitason tarkastelu on jäänyt vähemmälle (Stöber 2006, 42; Morley 2000, 105; ks. myös Finney & Robinson 2008).

Artikkelissani käsittelen sitä, millä keinoin vierastyöläisistä kirjoitettava paikallislehdistö luo lukijoilleen hyväksyttävää kuvaa monikulttuurisesta Pietarista ja kuinka etnisyyteen ja sosiaaliseen asemaan perustuva toiseus ilmenee tilallisenä kategoriana. Millaiseksi sanomalehtiartikkeleissa oleva mielikuvakartta monikulttuurisesta paikallisuudesta vierastyöläisistä puhuttaessa muodostuu, ja miten se tuotetaan ja oikeutetaan? Oletan, että yhtäältä sanomalehdet toisintavat ja luovat paikallisiin ja siirtotyöläisiin henkilöityviä stereotyyppioita kiinnittäen niitä mielikuvaan kaupungista, kaupunkiympäristöön (Hargreaves 1995) sekä eri asukasryhmien oikeuteen käyttää kaupunkitilaa (Gottdiener 1985, 123; Lefebvre 1991; ks. myös Morley 2000, 134). Näin ne luovat lukijoilleen konkreettisen kuvan kotikau-

pungistaan ja siitä, millaista tilaa pietarilaiseksi mieltyvä lukijayhteisö ja (maahan)muuttajat arkielämässään käyttävät ja asuttavat. Toisaalta sanomalehdet käyttävät hyväkseen olemassa olevaa kaupunkikuvastoa sekä vierastyöläisiin ja paikallisiin liittyviä stereotyyppioita ja valjastavat ne osaksi muita viestejään. Lehdistön paikallisuudelle merkittäviksi nostamat kertomukset ja ”paikallisille” lukijoille osoitetut mielikuvat kotikaupungista sovitetaan kontekstuaalisesti muuttuvaan sosiaaliseen todellisuuteen (Finney & Robinson 2008; Morley 2000, 105; Hargreaves 1995, 73).

Tässä tutkimuksessa ymmärrän tilan sosiaalisesti tuotetuksi, sosiaalisia ja poliittisia luokituksia kuvastavaksi symbolisten kamppailuiden areenaksi (ks. Salovaara-Moring 2006). Kaupunkitilan ymmärrän Lotmanin (1990, 194–195) mukaan näyttäytyvän hybridisaation ja semioottisten käännosten tilana, ”jossa eri tyylit, erilaiset kansalliset ja sosiaaliset koodit ja tekstit kohtaavat”, ja jossa ne tilaan kiinnittyessään luovat käyttäjilleen merkityksellisiä paikkoja, joilla on paitsi tilallinen, myös symbolinen ulottuvuus (Lefebvre 1991, 141; Gottdiener & Hutchison 2011, 93). Merkitykset syntyvät yksilöllisten ja yhteisöllisten kokemusten myötä, mutta niihin vaikuttaa myös paikasta hankittu tieto. Pietarissa vankea ja laaja kaupunkikuvastoon sekä topografiaan liittyvä symbolinen, kirjallisuuden piirissä syntynyt kaupungin kauneutta ja kansainvälistä kulttuurihistoriaa korostava traditio ja identiteetti vaikuttavat voimakkaasti siihen, kuinka asukkaat, vieraat ja turistit kaupungista puhuvat ja ajattelevat (Goscilo 2008, 60; Hellberg-Hirn 2003, 20, 169–170; Rabzhaeva & Semenov 2003).

Kaupunki-identiteetin määrittelen kaupunkiin liittyvien kertomusten valikoimana, jossa yhdistyvät fyysinen kaupunkiympäristö, siihen liittyvät merkitykset ja toiminta niin, että narratiivit eivät kuvaa vain tiettyä aluetta, vaan paikkaa, joka saa merkityksensä vuorovaikutuksesta asukkaidensa kanssa. Kaupunki-identiteetti on analyttisesti erotettavissa toimijoiden subjektiiviseen kokemukseen perustuvista paik-

kasidonnaista identiteeteistä (Paasi 2002; ks. myös Paasi 2003; 2001a; 2001b, vrt. Relph 1976.) Yhteisöllisyyden ja paikkaan perustuvan identiteetin ylläpitäminen on tärkeää paikallis-lehdistölle, jonka täytyy markkinataloudessa luoda itselleen aluettaan edustava, lehden paikallisuuteen samaistuva lukijakunta. Lukijakunnan muodostaman ”paikallisyhteisön” syntyminen edellytyksenä onkin, että median esittämät kaupunki-identiteetit ovat enimmäkseen hyväksyttävissä lukijoiden omien paikkasidonnaisten identiteettien kannalta. Paikallisuutta tuottaessaan media muokkaa käsityksiä sosiaalisesta ympäristöstä myös määrittelemällä kuka jää paikallisyhteisön ulkopuolelle. (Allan 1999, 172; Burgess 1985; Finney & Robinson 2008.)

Tutkimuksessani analysoin *Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburgen* ja *Sankt Peterburgskije Vedomostin*² siirtotyöläisiä koskevia lehtiartikkeleita vuoden 2010 alusta vuoden 2011 syyskuuhun saakka. Vuonna 2010 vierastyövoima ja etniset konfliktit puhuttivat uutisissa vierastyövoiman varassa pyörineen epäonnistuneen lumihuollon, Moskovan terrori-iskun ja Maneesiaukion mellakoinnin myötä. Tarkastelujakso päättyy ennen vuoden 2011 parlamenttivaaleja ja niitä edeltävää havaitsemaani lehtikirjoittelun selkeää politisoitumista. Lehtivalintani pohjautuu lukijakunnan laajaan sosiaaliseen kirjoon: halusin analysoida erilaisille yleisöille suunnattuja tekstejä, jotka kuitenkin pysyvät valtavirtamedian sisällä enkä pelkästään pienelle ryhmälle tai tietyille ikä- tai tuloluokalle suunnattuja paikallisen tilan ja paikallisuuden representaatioita.³ Aineistoon valikoitui 30 artikkelia *Komsomolskaja Pravdasta* ja 43 artikkelia *Sankt Peterburgskije vedomostista*.⁴ Artikkelit ilmensivät joko alueen kaupunki-identiteettiä, lukijakunnaksi oletettujen paikallisten paikkasidonnaista alueellista identiteettiä tai sisälsivät muutoin merkitysrikkaita ja yksityiskohtaisia kuvauksia paikallisesta maisemasta tai tapahtumapaikasta.

Aineistojen analyysin lähtökohtana on diskurssianalyysi, jonka ymmärrän Suonisen (1999) tavoin sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen

käytetyn kielenkäytön tutkimuksena. Diskurssit ovat valikoima tarjolla ja hyödynnettävissä olevia tulkinta- ja ilmaisuvälineitä, jotka ilmentävät yhteiskunnan valtasuhteita (Jokinen & Juhila 1999). Diskurssien analyysissä hyödynnän semiologiasta lainattuja strukturoivia menetelmiä, jotka tulkitsevat sosiaalisen todellisuuden merkki- ja merkitysjärjestelmiksi sekä niiden representaatioiksi (Gottdiener 1995, 4). Sosiaalinen todellisuus merkkijärjestelmänä viittaa tutkimuksessani sekä toimijoiden arjessaan käyttämiin ja tulkitsemiinsa merkkeihin, että laajempiin semanttisiin rakenteisiin, jossa koko kaupunki on osa suurempia merkitysjärjestelmiä. Tutkimus keskittyy niihin sanomalehtitekstissä esitettyihin Pietarin kaupungille ja kaupunkitilalle annettuihin merkityksiin, jotka syntyvät tilan ja toiseuden tuottamisen kohtauspisteessä, kun taas näiden merkitysten yhteiskunnallinen vaikuttavuus tai rooli lukijoiden paikallidentiteetin muodostumisessa jää tarkastelun ulkopuolelle.

Sanomalehtien tila- ja paikkarepresentaatioiden analysoinnissa olen semioottisen maisematutkimuksen tulkintakehystä mukailen (Tarasti 1990, 162) erottanut neljä tasoa: 1) kaupungin materiaallinen infrastruktuuri ja sitä käyttävät toimijat; 2) tulkintakehykset; 3) aiemmat kirjoitukset kaupungista; 4) sekä lopulta itse paikkaa ja tilaa kuvaava sanomalehtitekstit. Ensimmäisellä tasolla on fyysinen kaupunkitila ja toimijat ennen toimittajan niistä tekemiä tulkintoja. Toinen taso on kulttuurinen linssi, joka ohjaa toimittajan havaintoja ja määrittää kaupungin ja tapahtumien kuvailuun kussakin yhteydessä tarjolla olevat tulkintakehykset. Tämä taso on tärkeä kulttuurisen jatkumon tarkastelulle eli sille, mikä on vakiintuneiden ilmaisuvälineiden, diskurssien rooli kaupunkirepresentaation tuottamisessa. Oletan, että olemassa olevat diskurssit vierastyöläisistä ja Pietarista ohjaavat osaltaan tilarepresentaatioiden syntyä. Toimituksen politiikka ja toimittajien henkilökohtaiset asenteet myös vaikuttavat tekstin sisältöön, mutta eivät ole tämän tutkimuksen kohteena. Kolmannella tasolla huomioin analysoitavien artikkeleiden syntyvän osittain suhteessa muihin mediassa

esiintyviin teksteihin. Neljäs taso on analysoitava sanomalehtiteksti, jota voidaan tarkastella myös itsenäisenä semioottisena rakenteena esimerkiksi silloin, kun halutaan kuvailla tilan representaatioita ja analysoida niiden tekstuaalista tuottamista.

Artikkelissani esittelen aluksi, mitä aiempi tutkimus kertoo venäläisen median tavasta kirjoittaa vierastyöläisistä, ja millaisia ominaispiirteitä median representoimalla tilalla on tutkimusaineistona. Empiirisessä osassa tarkastelen, millaisiin paikkoihin kaupungin vieraat kirjoitetaan, miten heidän käsitetään ja toivotaan kaupungissa olevan. Lopuksi käyn läpi niitä keinoja, joilla monikulttuurisen kaupunkitilan symbolista järjestystä ja toiseuden asemaa tuotetaan vierastyöläis- ja maahanmuuttopuheessa, ja pohdin tämän järjestyksen suhdetta paikallisuuteen.

Siirtotyöläinen ja (maahan)muuttaja mediassa

Muuttoliikkeisiin, maahanmuuttajiin sekä sisäisiin siirtolaisiin liittyvä kirjoittelu on venäläisessä mediassa ollut pääsääntöisesti negatiivista, ja tiedotusvälineillä on merkittävä rooli vierastyövoimaan ja ei-slaavilaisiin kohdistuvien ennakkoluulojen ja rasististen näkemysten levittämisessä (Mukomel 2005, 81; Gdaniec 2010, 6; Karpenko 2005; Shnirelman 2009, 139–140; Hutchings & Tolz 2012, 875). Neuvostoliiton hajoamista seurannut paluumuutto uutisoitiin Venäjällä ongelmakeskeisesti ja yhdistettiin työmarkkinoiden ruuhkautumiseen, sosiaalietuuksien väärinkäyttöön ja yhteiskuntajärjestyksen rapautumiseen (Shnirelman 2009, 139). Uutisoinnissa on näkynyt puhe yhteiskunnalliseksi uhkaksi esitetyn laittoman maahanmuuton vastaisesta taistelusta (Ivakhnyuk 2009, 46), painotus suosia monimuotoisuuden kontrollointia joustavan integraation sijaan (Karpenko 2004, 83) ja lisääntyneen maahanmuuton oletettu vaikutus äärinationalististen asenteiden nousuun (Malakhov 2004, 60–62; Verkhovsky 2009, 95). Mediassa vierastyöläiset ja vähemmistöt yhdiste-

tään usein rikollisuuteen, harmaaseen talouteen ja terrorismin kautta kansallisen turvallisuuden teemoihin (Mukomel 2005, 81–82; Ivakhnyuk 2009, 46). Kantaväestön ja muualta tulleiden vastakkainasettelu luo mediassa kuvaa, jossa syntyperäiset asukkaat näyttäytyvät paikallisten normien ja arvojen määrittäjinä, kun taas siirtotyöläisille, maahanmuuttajille ja vähemmistöille jää vieraan rooli (Karpenko 2004, 2013).

Venäläisessä mediassa siirtotyöläisiin ja maahanmuuttajiin liittyvää termistöä ei käytetä johdonmukaisesti. Venäjän kielen sana *migrant*, joka alun perin viittasi kehen tahansa koti- tai ulkomailta muuttaneeseen henkilöön, on mediassa ja julkisessa kielenkäytössä alkanut tarkoittaa pääasiassa Kaukasukselta tai Keski-Aasiasta Venäjän etnisesti venäläisille alueille muuttaneita henkilöitä tai heidän lapsiaan (Mikhailova 2011, 527).⁵ Käsitteiden epäselvä määrittely näkyy myös vierastyövoimaan viittaavan termistön runsautena. Usein toistuvia, vierastyövoimaan viittaavia käsitteitä ovat varsinaisen vierastyöläisen (*gastarbaiter*) ja (maahan)muuttajan (*migrant*) lisäksi ulkomaalainen, ei-venäläinen, etelämaalainen (*južane*) ja kaukasialainen (*litso kavkazkoi natsionalnosti*). Lehdistöissä kaupunkiin tulleista ei-venäläisistä puhuttaessa vallitsevana esiintyvä etnosentrinen diskurssi sisältää rasistisia viittauksia, joiden kautta ihmisryhmät toiseutetaan kuvitteellisten biologisten ja kulttuuristen ominaisuuksien ja niille annettujen merkitysten kautta (Karpenko 2004; Kosygina 2010, 51–53; Malakhov 2004), mutta vierastyövoimaan kohdistuvissa epäluuloissa on myös merkittävä sosiaaliseen asemaan ja pelkoihin liittyvä ksenofobinen ulottuvuus (Verkhovsky 2009, 95). Vaikka tutkimukseni kohteena on erityisesti siirtotyöläisiä koskeva kirjoittelu, tarkkaa rajanvetoa vähemmistö- ja siirtotyöläispuheen välillä on useissa konteksteissa mahdotonta tehdä.

Etnosentrisen diskurssin rinnalla julkisessa keskustelussa edistetään kuvaa monikulttuurisesta Venäjästä. Tämän viralliselta taholta edistettävän diskurssin taustalla on halu parantaa maan tulehtuneita etnisiä suhteita turvallisuus- ja kulttuuripolitiikan konteksteissa (Hutchings

& Tolz 2012, 873; Malakhov & Osipov 2006). Erityisesti 2000-luvun puolivälin jälkeen ja 2010-luvun alussa mielipidemittauksissa todettiin yhä useamman venäläisen suhtautuvan negatiivisesti muualta tulleisiin (Hutchings & Tolz 2012, Pipija 2015).⁶ Virallisessa kielenkäytössä monikulttuurisuusdiskurssissa kyse on ”etnisen kulttuurin kehittämisestä”, konfliktinehkäisyydestä, terrorismin torjunnasta, ääriliikkeiden kontrolloinnista ja 2000-luvulta lähtien suvaitsevaisuuden edistämisestä (Malakhov & Osipov 2006; Karpenko 2014). Tätä kulttuurisen monimuotoisuuden diskurssia on kuitenkin kritisoitu tyhjästä retoriikasta, abstraktien ideologioiden toistamisesta ja etnosentristen ajatusmallien uusintamisesta (Karpenko 2014) samalla, kun arkielämän ennakkoluuloihin ja syrjintään ei edes yritetä ottaa kantaa (Gdaniec 2010, 1–7).

Venäläinen media sijoittuu marrkinavetoisen talouden ja valtiojohtoisen politiikan välille, minkä vuoksi sen on linjauksissaan otettava huomioon niin muualta tulleisiin epäluuloisesti suhtautuvan yleisön odotukset kuin julkisen vallan edistämät ajatukset (Hutchings & Tolz 2012). Tämän lisäksi julkinen keskustelu on käynyt läpi kategorioiden ja käsitteiden uudelleenmäärittelyn, joka juontaa juurensa Neuvosto-ideologian jättämään tyhjiöön. Neuvostoajan tulkintoja ja terminologiaa suhteutetaan nykykielenkäytössä suosioon nousseisiin, myöhäisen Venäjän imperiumin ajan eurasianismista ammentaviin ajatussuuntauksiin ja läntisinä pidettyihin moninaisuuden ja monikulttuurisuuden arvoihin (Shnirelman 2009; Hutchings & Tolz 2012).

On kuitenkin huomattava, että etnisiin vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin kohdistuva etnosentrinen tai ksenofobinen puhetapa, ongelmakeskeinen aiheeraus ja ”toisten” kirjoittaminen normatiivisen yhteiskunnan ulkopuolelle kulttuurisiin tai biologisiin eroihin viitaten eivät ole venäläisen median erityispiirre, vaan pikemminkin universaali ilmiö (Morley 2000). Esimerkiksi kansakunnan symbolisesti merkittävien paikkojen tunteminen katsotaan kulttuurisen kansalaisuuden ja osallisuuden ennakkovaatimuksiksi yhtä lailla Venäjällä kuin Ranskassa

(ks. Helcké 1997, 137), ja pahamaineisten lähiöiden ja kaupunkikeskusten tutkimus Euroopassa ja Amerikassa paljastaa tuloksia, jotka sopivat yhteen Pietarissa tuotetun ”toisten tilan” tutkimuksen kanssa (ks. Hargreaves 1995).

Median kaupunkitila tutkimuskohteena

Banlieu on ranskalaisessa mediassa muuttunut kaupungin laitamilla sijaitsevasta paikasta poikkeavuuden ja sosiaalisten haittojen synonyymiksi (Hargreaves 1995; 1996). Syrjäiset julkisen sektorin vuokra-asunnot on kymmenien vuosien ajan jaettu enenevässä määrin etnisille vähemmistöille, mutta valtamedia on pitänyt maahanmuuttajataustaisten asukkaiden äänet marginaalissa lähiöiden sosiaalisia ongelmia kuvaavassa keskustelussaan (Hargreaves 1996). Hargreavesin mukaan (1995, 75–76) ongelmien selittämisen ja analyysin sijaan media kuvailee paikkoja ongelmien kasaantumisen kautta ja vetää liioittelevia analogioita amerikkalaisiin ghettoihin, jotka kuitenkin ylittävät Ranskan lähiöt työttömyyden, rikollisuuden, etnisen keskittymisen ja asukasluvun mittareilla. Stereotyyppien ja liioittelun kautta lehdistö erottaa lähiöt myyttisen ”oikean Ranskan” tilasta (Morley 2000, 162) siinä määrin, että ”sanomalehden lukija, joka ottaa *banlieues* – leiman annettuna voi saman tien vetää johtopäätöksen, että köyhät, rikollisuuteen taipuvaiset maahanmuuttotaukaiset ihmiset uhkaavat ottaa haltuun kaikki maan suuret kaupungit” (Hargreaves 1996, 607).

Etnisesti polarisoituneet kaupungit, niiden etniset kaupunginosat ja slummit ovat usein keskeisiä vierastyövoiman ja maahanmuuton tutkimuksessa (esim. Kaladides & Vaiou 2012; Nowak 2010). Tämä tapaustutkimus on segregaaation kannalta hieman erilainen. Neuvostoliitossa harjoitettu asuntopolitiikka, asuinpaikan rekisteröintijärjestelmä, institutionaalinen syrjintä ja nykyisen työperäisen muuttoliikkeen suhteellinen tuoreus ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että etnisyyteen perustuvaa asuinalueiden eriytymistä ei Pietarissa ole selvästi havaittavissa

(Brednikova & Tkach 2010). Pietarissa, jossa vähäisen etnisen eriytymisen ansiosta vierastyöläiset, vähemmistöt ja paikalliset jakavat saman kaupunkitilan ei voida vetää selkeitä maantieteellisiä rajoja ”pietarilaisten” ja ”muiden” asuinalueiden välille, vaan rajat täytyy määritellä kontekstista riippuen. On kuitenkin todettu, että esimerkiksi torit ovat paikkoja, jotka yleisissä mielikuvissa usein mieltäytyvät ei-venäläisten hallitsemiksi tiloiksi (Gdaniec 2010).

Tilan representaatiolla, jollaisiksi sanomalehtien tilaa ja paikkaa kuvaavat kirjoitukset tutkimuksessa ymmärrän, on taipumus yksinkertaistaa ja rationalisoida havaittua ja monitahoista tilaa ja tehdä se tunnetuksi tai suunnitelluksi järjestelmäksi, jossa eroavaisuudet hyväksytään ennalta määrättyllä tavalla niille varatuissa paikoissa (Lefebvre 1991; Charnock & Ribera-Fumaz 2011). Esimerkiksi Ranskan lähiöissä etniseen erontekoon perustuva diskurssi vahvistaa itseään kuvaamansa alueen sosiaalisesta todellisuudesta tuotettujen havaintojen lisäksi liioitteluun johtavalla sisäisellä kehäpäätelyllä, jossa etnisyys johtaa köyhille alueille, köyhyys rikollisuuteen ja rikollisuus sosiaaliseen ulkopuolisuuteen (ks. Morley 2000, 162). Tämän tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista nähdä, millaiseksi lehtien sivuilla muodostuva mielikuvakartta monikulttuurisesta paikallisuudesta vierastyöläisistä puhuttaessa muodostuu, kun ennalta annettuja, selkeitä huono-osaisuuden tai etnisten ryhmien tilallisia keskittymiä ei kokonaisten lähiöiden mittakaavassa ole.

Burgess ja Gold (1984, 9) kirjoittavat, että median tuottamat stereotyyppiset tila- ja paikkakuvaukset ovat yksinkertaistettuja yleistäisiä ihmisistä ja paikoista, mutta samalla paikkoihin liittyvän tiedon ja maantieteellisen identiteetin järjestämisen keinoja. Relph (1976, 58) puolestaan kritisoi mediaa mainostajien ja mielipidevaikuttajien yleisölle valmiiksi pureskeltujen paikkakuvien viljelystä, joiden merkitykset jäävät erilleen yleisön paikkakokemuksista. Riippumatta siitä, tulkitaanko median esittämät paikat stereotyyppisiksi vai autenttisiksi, lehdistö voi strategiallaan ja aihevalinnoillaan vaikuttaa

siihen, onko sen kuvaama paikka avoin, monikulttuurinen ja suvaitsevainen vai vieraiisiin epäluuloisesti suhtautuva (ks. Finney & Robinson 2008). Sosiaalisen todellisuuden merkki- ja merkitysjärjestelmät muodostavat kulttuurisen taustan, joka saa kulloisenkin merkityksensä vasta tekstin sisäisessä semanttisessa järjestelmässä, kontekstissa ja motiiveissa (Jokinen & Juhila 1999). Esimerkiksi tutkimusaineistossani toistuva ja Pietarin kaupunkiin useissa kirjallisissa lähteissä liitetty viittaus Pietarin kykyyn muuttaa asukkaansa pietarilaisiksi (esim. Slavina 2001, 81) voi esiintyä sekä vierastyövoimaa syrjivän että integroivan argumentin osana. Kirjoittajan maailmankuva, yhteiskunnallinen ilmapiiri, tarjolla olevat puhettavat eli vallitsevat diskurssit, stereotyyppit sekä yleisön odotukset muokkaavat median representaatioita sosiaalisesta todellisuudesta. (Buchanan 2009; Lefebvre 1991, 41).

Kaupunki-identiteetti kertomuksina ja monumentteina

Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburgissa ääneen päässyt arkki diakoni Andrei Kurajev kiteyttää Pietarin historiallisen ja maantieteellisen aseman symbolisessa järjestyksessä seuraavasti: ”Jos Pietari ei onnistu sopeuttamaan vierastyöläisiä eurooppalaisen kulttuurin ja venäläisen sielun matriisiin, koko Venäjä on mahdollottoman tehtävän edessä, ja olemme tuomitut kuten ensimmäinen Rooma ” (Sevostjanova 2011b). Pietari on usein nimetty Venäjän ikkunaksi Eurooppaan, ja kaupungin kirjallis-myttologisesta identiteetistäkin tuttu asemointi Euroopan ja Moskovan välille (ks. Turoma 2007, 213) nostetaan toistuvasti esiin myös silloin, kun Pietaria määritellään suhteessa kaupungissa oleviin siirtotyöläisiin. Yhtäältä Pietari on eurooppalainen, sillä Euroopan tavoin ei-eurooppalainen muuttoliike näyttäytyy yhteisenä uhkana kaupungin edustamille eurooppalaisiksi nimetyille arvoille. Esimerkiksi *Sankt Peterburgskije Vedomostissa* viitataan Euroopasta kantautuviin uutisiin lähiömellakoista näin: ”Eurooppa on toistuvasti näyttänyt meille, mihin liiallinen suvaitsevai-

suus johtaa” (Rutman 2010b). Toisaalta Pietari näyttäytyy myös kulttuurisesti määrittävästä Euroopasta erillisenä: ortodoksisen uskonnon asema on ollut historiallisesti määräävä, ja muut uskuntaryhmät ovat sopeutuneet sen niille antamaan asemaan.

Lehdissä Pietarin nykytilanne peilautuu eurooppalaisuuteen, venäläis-ortodoksisuuteen, Leningradiin ja Pietariin Venäjän imperiumin pääkaupunkina. Nämä viittaukset asettuvat osaksi mediatekstien tuottamaa erityistä kaupunkia, jonne keski-aasialaisten ja kaukasialaisten tulisi sopeutua. Sopeutumisen perustana pidetään paikallisen historian ja kulttuurin tuntemusta, kaupungin eurooppalaisävytteisen, mutta usein määrittelemättä jäävän ”etiketin” ja sivistystason saavuttamista ja suhtautumista kaupunkiin kulttuurisena monumenttina. Kuten Sunjagin (2010) *Sankt Peterburgskije Vedomostissa* kirjoittaa, maahanmuuttajille ”ympäröivä kaupunki ei millään muotoa ole kulttuurinen monumentti, vaan yksinkertaisesti paikka, jossa tehdään rahaa ja selviydytään.” Rabkovskin (2010) mukaan uusia kaupunkilaisia pitäisi perehdyttää keinoin, jotka ”auttavat heitä yhteiskuntakelpoistamaan käytöstään niin, etteivät he riko eurooppalaisen kaupungin traditioita.”

Sanomalehtien Pietari näyttäytyy tasokkaan kulttuurinormiston paikallistumana, mikä heijastelee myös aiemman tutkimuksen huomioimaa kaupungin kansainvälisen historian ja eurooppalaiseksi mielletyn kulttuurin sekä erityisen identiteetin korostumista kaupungista puhuttaessa (Goscilo 2008, 60; Hellberg-Hirn 2003, 20, 169 – 170; Rabzhaeva & Semenkov 2003). Aineistossani maahanmuuttajien ja vierastyöläisten ulkopuolisuus tästä ”paikallisesta” kertomuksesta esitetään kiristyneiden etnisten suhteiden syyksi. Ajoittain sanomalehdissä esiintyvät kuvaukset Pietarista ovat jopa korostetun yleviä. Seuraava lainaus on artikkelista, jossa toimittaja kritisoi virallisen, pietarilaisten monikulttuurisuuskasvatuksen kautta etnisten ennakkoluulojen vähentämiseen tähtäävän hankkeen *Tolerantnost* sisältämää ajatusta siitä, että pietarilaisten tulisi korjata asennettaan muualta

tulleita kohtaan:

¶¶ Pietarin virkamiehet ovat unohtaneet muutamia olennaisuuksia. Ensinnäkin, useimmat meistä ovat neuvostoajan lapsia eikä kansainvälisyyden [*internatsionalizm*] henki ole meille vieras. Lisäksi Pietarin kaupunki on ensimmäisistä vuosistaan alkaen osoittanut poikkeuksellista suvaitsevaisuutta muita uskontoja ja ulkomaalaisia kohtaan. Kaikki vuosikertomukset puhuvat pohjoisen pääkaupungin ja (maahan)muuttajien kohtaloitten yhteensovittamisesta. Moskovalainen Pietari Suuri, saksalainen Katariina Suuri, sveitsiläinen Trezzini ja odessalainen Ahmatova... Voidaan nimetä tuhansia ihmisiä, jotka kauan sitten tulivat Pietarin symboleiksi, vaikka eivät ole täällä syntyneet! (Šerih 2010b.)

Esimerkissä kaupungille annetaan deterministinen asema oman väestönsä luomisessa. Nykyisiä siirtotyöläisiä verrataan ikonisiin henkilöihin, jotka toiseudestaan huolimatta ovat pietarilaituneet. Suurmiesten- ja naisten kautta Pietari esitetään kaupunkina, joka on aikojen saatossa onnistunut yhdistämään erilaisista taustoista tulevia ihmisiä. Toisaalta esimerkki puhuu myös Leningradista: Neuvostoliiton alkumetrien ajatus kansainvälisyydestä nostetaan esiin todisteena nykyväestön suvaitsevaisuudesta. Tämän lisäksi paikallislehdet viittaavat aika ajoin Leningradin piiritykseen sekä kansojen väliseen ystävyyyteen, joita pidettiin erityisesti *Sankt Peterburgskije Vedomostissa* osoituksina nyky-Pietarin muukalaisvihamielisyyden mahdottomuudesta, ja *Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburgissa* arvoina, joista vieraiden kulttuureiden läsnäolosta radikalisoituva, neuvostoajan jälkeen syntynyt nuoriso on vieraantunut (esim. Jermakov 2010a; Razgonov 2010; Šerih 2010a).

Paikalliset pietarilaiset saavat myös osansa kritiikistä, mikäli heidän ei katsota uusintavan esteettis-kulttuurista kertomusta: ”Me kaupunkilaiset valitamme, että muualta tulevat eivät aina suhtaudu Pietariin oikein ja kunnioittavasti. Voimmeko itse sanoa tekevämme niin?” (Morozova 2010). Arvostelun kohteeksi joutuu niin

arkipäiväinen, esteettisistä arvoista vieraantunut kaupunkielämä, josta vierastyöläiset saavat väärän kuvan pietarilaisuudesta, kuin kaupunkisuunnittelu ja arkkitehtuuri, joka ”voisi olla eteläisen vierastyöläisen käsialaa” (Šerih 2010a). Rajanvedossa ”meihin” ja ”muihin” painottuu erityisesti Pietarissa asuvien sosiaalinen ja kulttuurinen asema, vaikkakin etninen eronteko on diskursissa edelleen läsnä sosiokulttuurisen toiseuden metaforana ja toiseuttamisen oikeuttajana. Kaupunki on kulttuurinen malli, jonka asuttaminen vaatii tietoa kulttuurin käytännöistä, ja jonka monikulttuurisuudesta itse kaupunkitila monumentteineen muistuttaa:

▼▼ Pidetään mielessä, että jo vuosisataiset eri uskontokuntien kirkot seisovat sovussa Nevskillä tänäänkin. Ja vielä eräs sivuuttamaton tosiasia: 1900-luvulla rakennettu, Euroopan korkeimmilla minareeteilla varustettu Suuri Moskeija seisoo kaupungin parhaalla paikalla. Uskonnollisen suvaitsevaisuuden aura ei ole kadonnut minnekään. (Elisejeva 2011.)

Historiasta oikeutuksensa saava kertomus suvaitsevaisesta, monikulttuurisesta ja kosmopoliitista Pietarista on kerrostunut fyysiseen kaupunkitilan sekä Pietarin symboleiksi nousseiden, muualta tulleiden henkilöiden symboliikkaan. Sanomalehdet pitävät itse Pietarin kaupunkia rakennuksineen ja siellä asuvan sivistyneen pietarilaisen arkkiytyppiä suvaitsevaisuuden kantajina, ilmentäjinä ja säilyttäjinä.⁷ Kaupunkiympäristön jatkuvuus ja historiallisuus tekee Pietarista ajattoman kulttuureiden risteämispaikan, ja ottaa nykypäivän mallikseen valitsemansa version Venäjän imperiumin pääkaupungissa ja Neuvosto-Leningradissa ilmenneestä suvaitsevaisuudesta.

Etninen tila ja siirtotyöläisen paikka

Toiseuden tilallisuuden hahmottaminen valtavirtamediassa liittyy oleellisesti siihen, mihin kohtaan Pietarin symbolista järjestystä ja ti-

lankäytön normeja etninen asetetaan, ja miten tämä järjestys oikeutetaan. Paitsi yleisellä tasolla Pietarista puhuttaessa, vierastyöläiset olivat läsnä ja aiheena myös konkreettisessa tapahtumautisoinnissa. Tämän keskustelun pohjana ovat lehtikirjoitukset, joiden kaupunki esiintyy käytännöllisenä arkielämän ympäristönä, jossa ihmiset liikkuvat, kohtaavat ja havainnoivat ympäristöään.

Siirtotyöläisten sijoittuminen paikallislehdissä riippuu heille lehtiartikkelin kontekstissa annetusta sosiaalisesta asemasta, ei ainoastaan etnisyydestä. Kun kaupunkia kuvataan arkielämän ympäristönä, jossa huolena on sen toimivuus ja kyky tarjota puitteet asukkailleen, pietarilaiset näyttäytyvät tilan ensisijaisina käyttäjinä ja kokijoina. Siirtotyöläisillä on puolestaan välineellinen rooli kaupunkiympäristöä työnantajien määräysten mukaan muokkaavana työvoimana. Usein siirtotyöläisten läsnäolo on visuaalinen lisäys kertomukseen, jonka tarkoitus on osoittaa tilan käyttäjien ja sen suunnittelijoiden välinen näkemusero kaupungin nykytilasta tai kehityksestä. ”Etelämaalaiset” ja ”siirtotyöläiset” nähdään sosiaalisesta subjektiviteetistä riisuttuina instrumentteina ja toimeenpanijoina.⁸ Esimerkiksi *Sankt Peterburgskije Vedomosti* kirjoittaa sarkastisesti kadun korjaustöiden ajankohdasta ja kestosta: ”Töihin menevät jalankulkijat ovat syksyn eri viikkoina saaneet katsella työskenteleviä etelämaalaisia, jotka hitaasti siirtelevät katukiviä edestakaisin. Päätymätön sirkus.” (Bezymbjanni 2010).

Assosiaatio vierastyöläisten ja heidän työpaikkojensa välillä on vahva: vierastyöläiset määrittyvät paitsi heille osoitettujen työtehtävien kautta, myös työn sijainnin mukaan. Heitä ”palkataan ja löydetään suoraan kaduilta” (Ledovaja Likvidnost... 2010; Orlova 2010), jossa heidät rinnastetaan kodittomiin tai muihin yhteiskunnan ulkopuolelle määriteltyihin ryhmiin (esim. Prištšep 2010). Kritiikin kohteena eivät niinkään ole vierastyöläiset ja heidän ominaisuutensa, vaan vierastyövoimaa palkkaavat yritykset ja viranomaiset. Kuvaukset vierastyövoiman mekaanisesta työsuorituksesta ja surkeasta yh-

teiskunnallisesta asemasta tähtäävät työnantajien ahneuden ja vastuuntunottomuuden korostamiseen, ja ahneudesta seuraavaan kaupungin huonontumiseen paikallisten elinympäristönä. Kuten Pietarin kulttuurisesta tasosta huolehtivat kirjoitukset, myös fyysisen elinympäristön puutteisiin ja epädulliseen kehitykseen puuttuvat artikkelit erottavat meidät muista sosiaalisen aseman, eivät niinkään entisten ominaisuuksien perusteella.

Tilat ja paikat, joihin siirtotyöläiset ja maahanmuuttajat kirjoitetaan kulttuurinsa edustajina määrittävät vuorostaan voimakkaasti etnisten stereotyyppien mukaan. Usein nämä tilat ilmenevät artikkeleissa, joissa halutaan ilmaista vieraiden aiheuttavan ongelmia paikallisille tai heidän tilankäyttötavoilleen. Esimerkiksi Pietariin tulevien keskiaasialaisten katsotaan *Sankt Peterburgskije Vedomostin* artikkelin mukaan aiheuttavan ongelmia ja moraalista paheksuntaa käyttäytyessään omien sosiaalisten normiensä mukaisesti: ”maahanmuuttajat nauttivat kovaäänisistä keskusteluista kaduilla, sallivat itsensä rupatella pitkiä puheluita sukulaisten ja ystävien kanssa Maršrutkan⁹ ratissa ollessaan...” (Elisejeva 2011). Tämän lisäksi, ”toisin kuin muilta venäjän alueilta muuttaneilla, [--] (maahan) muuttajilla on taipumus kasaantua samoille asuinalueille, mikä ei edistä heidän sosiokulttuurista sopeutumistaan.” (emt.) Paikallisten asema tilankäyttäjinä säilyy ennallaan, mutta vierastyöläiset esitetään tilaa palvelevan ryhmän sijasta uutena merkityksellistä käyttöoikeutta vaativana joukkona. Toisin sanoen kaupungista ei puhuta enää yksiselitteisesti valtakulttuurin normittamana tilana, jossa vierastyöläisten norminmukainen toiminta on työnteko, ja jossa kamppailu kaupunkitilasta käydään tilan käyttäjien ja sitä hallinnoivien tahojen välillä. Sen sijaan kaupunki muuttuu tilaksi, jossa vierastyöläiset eivät mahdu persoonattoman työntekijän rooliin, vaan heidät esitetään kaupungin normatiiviseen järjestykseen puuttuvana, siitä valtavirran kanssa kilpailevana joukkona.

Tilallinen leimaaminen on voimakasta myös ”etnisestä rikollisuudesta” puhuttaessa: ”Pietari

on käytännössä muuttunut Kaukasuksemme ja Keski-Aasian maiden rikollisprovinssiksi” (Rutman 2010a). ”Etelästä tulevat, meistä antropologisesti ja kulttuurisesti eroavat ihmiset myös elävät omavaraisesti [--]. Meille kaukaisesta pohjoiskaukasialaisesta tai keskiaasialaisesta kylästä tuleva henkilö ei tunne itseään hylätyksi eläessään uskontovereidensa ja maamiestensä (valitettavan usein rikollisesti) tukemana” (Sunjagin 2010).

Etnistä tilaa luodaan tulkitsemalla ja esittämällä symbolisia eroja pietarilaisiksi ja vieraksi miellettyjen paikkojen välillä ja rajoilla. Arkielämän merkitysjärjestelmien erot tulkitaan eroiksi eri kulttuuriryhmien välillä (Gripsrud 2006; Krase & Shortell 2011; Gottdiener & Hutchingson 2011), ja lehdissä maahanmuuttajien tilan symboliikan ja käyttötavan tulkitaan haastavan paikallista järjestystä. Lehdissä kuvattu symboliikka on enimmäkseen joko päälle liimattu julkisesta, vierastyöläispuheesta usein esiintyvistä etnosentrisestä diskurssista nouseva stereotyyppinen leima, tai visuaalisesti havaitun eron tulkinta siitä, mitä se kantaväestön merkitysjärjestelmälle käännettynä saattaa tarkoittaa. Esimerkiksi erään torin ympäristössä vierastyöläisten katsottiin merkinneen reviiirinsä seinäkirjoituksilla (Tšetšenia 95), jotka tulkittiin viesteiksi nimenomaan pietarilaisille, ja paikallisen naisen kauhistelujen mukaan naapurissa olevassa vierastyöläisten asunnossa paitsi melutaan ja tapellaan, myös nukutaan vuoroissa: ”kymmenen ihmistä päivällä, kymmenen yöllä” (Sevostjanova 2011a). Artikkelit eivät puhu kodin merkityksestä siirtotyöläiselle tai heidän työmatkakokemuksistaan, vaan asuttavat muualta tulleet kaoottisiin oloihin, joita leimaavat sairauksien leviäminen, likaisuus, harmaa talous, rikollisuus ja ahtaus: ”Kun vierastyöläiset eivät asu osoitteissa, joihin ovat rekisteröityneet, he eivät myöskään häiritse ketään. Herää kuitenkin kysymys siitä missä he nukkuvat. Rakentamissaan keskeneräisissä taloissa? Ilman vettä, viemäröintiä ja lämmitystä? Suurin ongelma kuitenkin on, että heitä on mahdotonta valvoa.” (Grigorjev 2011). Siinä missä osa artikkeleista

kytkee ominaisuudet vierastyövoiman taloudelliseen ahdinkoon, toistetaan tilan luonnehdinnat yhtä usein rikollisuutta ja kulkutauteja synnyttävänä uhkakuvina. Näitä uhkakuvia puolestaan käytetään usein valvonnan lisäämistä tukevin argumentteina: ”On olemassa näyttöä siitä, että Sofiiskaja-vihannestorilla säilytetään aseita ja huumeita. [...] Tiedetään myös, että siellä asuu massoittain laittomia siirtolaisia. Silti maahanmuuttovirasto ei ota tilannetta haltuun” (Rutman 2010a).

Etnisiä tiloja tuotetaan erityisesti Pietarin asuinrakennuksiin ja toreille yhdistämällä toisistaan irrallisia elementtejä, kuten osoitteita, liioittelemalla paikalla olevien henkilöiden lukumääriä, käyttämällä metaforia ja vetämällä kaikkiin etnisiin tiloihin yleistettäviä johtopäätöksiä yksittäisistä havainnoista. Esimerkiksi torilta poliisi ”raahasi ulos satoja laittomia maahanmuuttajia”, jotka ”asuvat siellä missä työskentelevätkin” (Sevostjanova 2011a). Asuinpaikan rekisteröintejä tarkistava viranomaisen taas ”sekoitti vierastyöläisten pesää” (Jermakov 2011). Yleisesti tiedetään vierastyöläisten menevän ”kellareihin ja ullakolle, järjestävän massiivisia siirtokuntia kaupungin laitamille” (Jermakov 2010b). Etnisessä tilassa kaikki toiminnot tiivistyvät: he nukkuvat taloissa, joita heidät on palkattu rakentamaan (Grigorjev 2011), massoittain torilla (Rutman 2010a) ja rukoilevat ”uskovaisia pullistelevalla” Apraksinin torilla, jossa ”rukous eteni mainoslauseiden eikä muftin äänen tahtiin” (Krakovtsev & Mavlijev 2010).

Toisaalla etniset tilat näyttäytyvät hyvin organisoituina, vaarallisina ”mini-valtioina”, jotka ovat malleja maahanmuuttajien kotimaista ja jotka rinnastetaan vaarallisuudessaan 1990-luvun Pietariin:

¶¶ Nevan rannoille asettuessaan, useimmat etelän vieraamme asuvat yhdessä kasassa – lähellä toisiaan, harjoittavat yhteistä liiketoimintaa. Monet tulevat tänne kylistään ja alueiltaan kokonaisina klaaneina. Ja täällä, meidän paikassamme, nousee pieniä kopiota heidän elämästään kaikkine tapoineen, oikkuineen ja ennakkoluuloineen.

Heillä on kaikki mitä valtio tarvitsee: johtajat, ihmismassat, valtataistelut ja tietysti rikollisuus (Rutman 2010a).

Vierastyöläisiä käsittelevät artikkelit argumentoivat lähes poikkeuksetta valvonnan ja kontrollin lisäämisen puolesta. Etnisen tilan kontrolli oikeutetaan uhkakuvien lisäksi historiallisiin kertomuksiin ja pietarilaisten oletettuihin toiveisiin ja pelkoihin nojautuen. Myös pietarilaisilta odotetaan ryhtiliikettä: kaupunkilaiset kutsutaan mukaan tarkkailemaan lähiympäristöään laittomia vierastyöläisiä asuttavien naapureiden varalta. Ilmiantoja voi tehdä soittamalla viranomaisten ”kuumalle linjalle” (Belenkova 2010). Vierastyöläisten tilankäyttötapoihin liittyvillä uhkakuvilla lisätään heille asuntonsa vuokranneiden ja rekisteröintiä tarjonneiden pietarilaisten moraalista alennusta, joka suoraan antaa tilaa etnisen tilan kasvulle. Kontrollin tarvetta ja perusteita ei mediassa tunnusteta ongelmallisiksi; valikoidut historialliset kertomukset tulkitaan paikalliseksi perinteeksi, ja yleistyksiksi tunnustetut stereotyyppiat oikeutetaan puuttuvasta totuusarvosta huolimatta legitimeiksi sosiaalisen todellisuuden arvottajiksi, koska niiden katsotaan edustavan paikallisen enemmistön pelkoja ja näkemyksiä: ”Jos palkkaisimme siirtotyöläisiä, pääsisimme vähemmällä työvoimakustannuksilla. Nyt on kuitenkin niin, että pietarilaiset eivät halua muualta tulleita pihajaan siivoamaan ja pyytävät meitä olemaan palkkaamatta heitä. Stereotyyppiat ovat jo syntyneet: maahanmuuttajat juovat ja varastavat” (Morozova, Tutšinskaja & Holopova 2010). Uutisissa raportoidut vierastyöläisiin liittyvät toimet ja asenteet oikeutetaan negatiivisilla kuvauksilla siitä, kuinka keskiaasialaiset Pietarissa oletetusti elävät, ja esimerkeillä kosmopoliittiseksi mielletyn Venäjän imperiumin pääkaupungin pietarilaisten hallitsemasta sosiaalisesta järjestyksestä:

¶¶ Meille on täysin perinteikästä käyttää diasporaryhmiä kaupungin siivoamiseen. Tsaarin aikaan tataarit työskentelivät kaupungin talonmiehinä. He asuivat kymmenen – kolmenkymmenen hengen

rykmenteissä, ja valvojat pitivät huolen kurista: ei lintsausta tai juopottelua. Kaupunki pysyi puhtaana ja järjestyksessä. Ehkä olisi aika palata menneisyyden menestystarinoihin? (Prištšep 2010).

Sanomalehdissä paikallisväestöllä oletetaan olevan oikeus kotikaupunkiinsa niin käyttäjinä kuin kaupunkitilan arvottajinakin, kun taas muualta tulleiden läsnäolo sallitaan kritiikittä ainoastaan silloin, kun heidät esitetään kaupunkia huoltavana ja sen toimivuutta ylläpitävänä työvoimana. Yhteisessä kaupunkitilassa katsotaan sopivaksi tarkistaa valtavrasta poikkeavien henkilöiden työ- ja oleskeluluvat rutiininomaisina terrorisminvastaisina toimenpiteinä tai laittoman maahanmuuton torjuntana (Krakovtsev 2010; Kessenih 2010; Rutman 2010c; Rutman 2011).

Ongelmista raportoidessaan sanomalehdet luovat aktiivisesti kuvaa ideaalista kaupunkitilan käytöstä. Lähtötilanteena on yleensä kulttuurien kohtaaminen, joka kuvaillaan yleisesti häiriönä, ristiriitatilanteena tai konfliktina: ”Sadat tadžikistanilaiset muslimit juhlistivat eidiä aamurukouksellaan. Naapuritalojen asukkailla ei ennestään ollut aavistustakaan rukoushuoneen olemassaolosta. Rukous jatkui kolme tuntia. Yhdeksään mennessä piha autioitui, ja pietarilaiset pystyivät vihdoin lähtemään kodeistaan töihin” (Mavlijev 2010). Myöhemmin *Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburge* raportoi toisesta uskonnollisesta juhlasta. Esimerkissä edellisestä rukoushetkestä viisastuneet viranomaiset olivat ratkaisseet julkista tilaa häiritsevän, liian pieneksi käyvän rukoushuoneen ongelman: ”Tällä kertaa, suojellakseen pietarilaisten unta, miliisi heräsi aiemmin. ’Torin rukoushuone on suljettu’, ilmoitti vartija sisäänkäynnin luona. ’Minkäänlaista rukousta ei täällä tänään ole’. Muslimeita neuvomme menemään Apraksinin torille, jossa ei ole asuinrakennuksia, tai matkustamaan metrolla suurmoskeijaan” (Krakovtsev & Mavliev 2010).

Sen sijaan, että lehdistössä kuvattaisiin yhteistä moniarvoista kaikille avointa kaupunkitilaa, maahanmuuttajien integroinnin strategia on usein heidän eristämisensä. ”Vieraat” kirjoite-

taan kuviteltujen tai todellisten rajojen taakse, erilleen kaupungin julkisesta ja toisaalta pietarilaisten yksityisestä tilasta. Eristettynäkin esitetty etninen tila näyttäytyy ideaalimuodossaan erittäin valvottuna, ulkopuolelta kontrolloituna ja yksityisyydestä tai henkilökohtaisista merkityksistä riisuttuna. Onnistuneena esimerkkinä vierastyövoiman käytöstä lehdissä pidettiin kiinalaisia rakentajia, joilla Stockmannin kaupakeskusta rakentaessaan ”oli esimerkillinen järjestys kaikkine tarvittavine dokumentteineen ja puolisoitaillisine asumisjärjestelyineen: nelikerroksiset sängyt, kaikilla valkoiset t-paidat ja mustat housut, kävelivät järjestyksessä, lauloivat lauluja. Tietysti keskiaasialaiset elävät eri tavalla...” (Rutman 2010c).

Vierastyövoiman asuttamisessa kaupunki laittoi toivonsa vierastyöläisiä palkkaaville firmoille vuokraamiinsa ja Venäjän imperiumin hengessä nimeämiinsä työläisten asuntoloihin, *dohodnyje doma*, joiden ”käytävillä on kameroita, pihan ympärillä piikkilankaa” (Mavlijev 2011), joissa pääsee liikkumaan vain kulkuluvulla ja tiettyyn aikaan, ja joista ”bussikuski hakee [asukkaat] aamulla töihin ja tuo heidät illalla takaisin” (Fadjeeva 2011). Asuntoloissa ”juopottelu, tupakointi, vieraat sekä seksi on kielletty” (Grigorjev 2011), sillä ”vieraat eivät tulleet rakentamaan rakkaussuhteita vaan kaupunkia” (Mavlijev 2011).

Monikulttuurinen, jakautunut kaupunki

Pietarin kaupungin representaatiot paikallislehdistön siirtotyövoimaa käsittelevissä lehtiartikkeleissa kuvaavat kaupunkia, joka yhtäällä luodaan suvaitsevaiseksi ja monikulttuuriseksi, ja toisaalla kuvataan paikallisten ja vieraiden kamppailuareenaksi, jolla kilpaillaan oikeudesta määrittää ja hallita kaupunkitilaa joko paikallisena tai etnisenä. Monikulttuurisen pietarilaisuuden aseman oikeuttaminen kaupunkiympäristöön ja historiaan viitaten on riippuvainen Pietarin kosmopoliittiseen identiteettiin liittyvistä kertomuksista, stereotyyppioista sekä

fyysisestä kaupunkiympäristöstä kirkkoineen, kadunnimineen ja patsaineen. Media muuttaa nämä monikulttuurista paikallisuutta osoittaviksi symboleiksi peittäen alleen ympäristöön liitetyt arkiset merkitykset ja muut tulkinnat. Lehdissä esiintyvät variaatiot pietarilaisuudesta ammentavat mytologiasta, kaunokirjallisesta perinteestä ja paikallishistoriasta, jotka valjastetaan välittämään kuvaa suvaitsevaisesta Pietarista, jossa monikulttuurisuus on sisään kirjoitettu tosiasia ja muodostaa pietarilaisuuden ytimen. Lehtien esittämän diskurssit eivät kuitenkaan ota huomioon mahdollisuutta esittää pietarilaisuutta joustavana ja nykyhetkessä muuttuvana kategoriana. Pietarin kirjallisuuden piirissä syntynyt identiteetti vaikuttaa tutkimukseni perusteella voimakkaasti myös vierastyövoimasta kirjoittavien sanomalehtien tuottamaan kuvaan kaupungista.

Muualta tulleiden heikko integroituminen kaupunkielämään katsotaan analysoimissani lehtiartikkeleissa Pietarin sisäänkirjoitetun suvaitsevuuuden vuoksi maahanmuuttajien syyksi. Vierastyöläisten viaksi luetaan heidän kyvyttömyytensä ymmärtää paikkaansa kaupungissa ja noudattaa paikallisia sosiaalisia normeja ja käytöstapoja. Heillä katsotaan olevan puutteellinen kyky ja halu osallistua Pietarin kaupungin ja pietarilaisuuden historialliseen ja kulttuuriseen diskurssiin. Karpenkon (2014; 2005) mainitsemat kulttuuriin ja biologiaan perustuvat toiseuttamisen mekanismit ovat molemmat läsnä: Siinä missä *Sankt Peterburgskije Vedomosti* korostaa usein vierastyöläisten ja pietarilaisten eroavan toisistaan erityisesti kulttuurisilta ominaisuuksiltaan, *Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburgessa* ilmenevä etninen eronteko pohjautuu biologisiin argumentteihin, kuten vuoristolaisten synnynnäiseen ”kuumaverisyyteen”. Molemmissa tapauksissa kaupungin erityisen kulttuurisen symboliikan sekä koodien ja merkitysjärjestelmien tiedostaminen ja kunnioittaminen ovat lähtökohtia jaettujen kulttuuristen kategorioiden kautta kommunikoiselle, jota puolestaan pidetään paikallisuuden reunaehtoina. Pietari näyttäytyy historiallisena ja muuttumattomana tasokkaan kulttuurinormiston paikallistumana,

kulttuurimallina, johon sopeutuminen tarkoittaa näiden normien omaksumista ja hyväksymistä.

Aiemman tutkimuksen tapaan myös tarkastelemassani aineistossa etnosentrinen vierastyöläisdiskurssi on erittäin tavallinen. Se paikallistuu kaupunkiin liittämällä (maahan) muuttajiin kohdistetut stereotyyppiset ominaisuudet heidän asuttamiinsa paikkoihin. Nämä paikat kuvataan Pietarin paikallisuudesta erillisinä, lain ulkopuolelle jäävinä ja rikollisina, vaarallisina ja kaoottisina paikkoina. Pietarin alueella olevat, vierastyöläisten hallitsemiksi kuvatut tilat värityivät negatiivisessa vierastyöläispuheessa niillä ominaisuuksilla ja toiminnolla, joita paikalliset pitivät ei-toivottuina julkisessa tilassa: runsaalla alkoholinkäytöllä, melulla, kaaoksella ja epähygieenisyydellä. Sen sijaan kotoisuus, mukavuus, vaivattomuus ja normaaliin sosiaaliseen ja arkielämään liitetyt luonnehdinnat puuttuivat niistä paikoista, joissa vierastyövoimaa tavataan. Vieraskulttuuri ei saa jalansijaa omista lähtökohdistaan käsin, vaan sen täytyy ulkoa määritellysti pääosin negatiivisena, kulttuurittomana tilana. Tämä tila paikallistetaan Pietariin ja toisaalta irrotetaan sijainnistaan kertomuksilla siitä, kuinka ennen tutut paikat ovat muualta tulleiden käsissä muuttuneet tai ovat vaarassa muuttua vieraiksi ja tunnistamattomiksi. Vierastyöläisten Pietari näyttäytyy paikallisen normiston ja yhteiskunnan ulkopuolisena tilana, jonka kuvaaminen oikeuttaa sanomalehtien välittämät toivomukset asettaa vierastyöläisten elämä tiukan kontrollin alaiseksi.

Tilan representaatioille ominaisella tavalla tutkimani sanomalehdet rationalisoivat tilaa ja järjestävät siinä olevaa moninaisuutta ja erilaisuutta tunnetuksi ja suunnitelmalliseksi järjestelmäksi: ”Toisille” varattuja etnisiä paikkoja ovat markkinat, vierastyöläisten asuinpaikat ja moskeija, joiden sisälle vieraan kulttuurin ilmaisut rajataan erilleen muusta kaupunkitilasta. Julkisessa tilassa siirtotyöläisten läsnäolo sallitaan pääosin työnteon sosiaalisten normien puitteissa, kun taas työntekijöiden henkilökohtainen elämä halutaan rajoittaa valvottuun ja kliniseen asuntolaympäristöön. Valvoton,

siirtotyöläisten tai etnisten ”toisien” omaehtoisesti järjestämä sosiaalinen elämä ja tapa asuttaa kaupunkia näyttäytyy uhkana. Kaupunkitilassa tapahtuvat paikallisten ja vieraiden kohtaamiset uutisoidaan enimmäkseen ongelmakeskeisesti, ja ideaalissa kaupunkitilan järjestyksessä kohtaamisten määrää pyritään minimoimaan. Kaupungille esitetään symbolinen järjestys, jossa julkista tilaa hallinnoi ja käyttää tätä järjestystä kunnioittava, paikallista kulttuuria ymmärtävä pietarilainen. Symbolinen moninaisuus, jossa muiden kulttuurien merkitykset saavat jalansijaa itsenäisesti ei paikallislehtien esittämässä Pietarissa ole toivottu.

Kaupunki ja tilan representaatiot

Vaikka vierastyöläisistä ja heidän kaupunkitilastaan kirjoitetaan rasistiseen ja poissulkevaan sävyyn, paikallislehdet luovat Pietarista kuvaa monikulttuurisena, suvaitsevaisesti nimettynä kaupunkina, joka ammentaa kuvastonsa paikallishistorian ja kulttuuriperinnön vakiintuneista diskursseista, ei niinkään vallitsevasta sosiaalisesta todellisuudesta. Analysoidut sanomalehdet eroavat tyylillisesti toisistaan, mutta niiden vierastyövoimaa koskevan uutisoinnin aihevalikoima ja esiin nostetut historialliset narratiivit ovat painotuseroista huolimatta hyvin samankaltaiset.¹⁰ Sanomalehtien etnosentriseen maahanmuuttodiskurssiin nojautuvat kuvaukset vieraiden, sivistymättömien tai jopa vaarallisten siirtotyöläisten paikoista työnnetään suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta ja eurooppalaisia arvoja korostavan kaupunki-identiteetin ulkopuolelle. Siirtotyöläisten paikat esitetään tilana, joka uhkaa paikallisen kulttuurin ja sen myötä myös kaupungin säilyvyyttä. Näin luotu kuvaus suvaitsevaisesta Pietarista ja toisaalta (maahan) muuttajien, ”toisten” tilasta oikeuttaa lehdistön kirjoittamaan ideaalikaupungista, jossa yhteinen kaupunkitila on siivottu ei-paikallisista aineksista ja siirtotyöläiset rajattu tiukasti kontrolloituihin paikkoihin. Toiseus ilmenee tilallisena kategoriana, ja kaupunkitila nähdään kamppailuareenana etnisten tai sosiaalisten ”toisten” ja ”paikallisten”

tilojen, ei vain kulttuureiden välillä.

Sanomalehtikirjoituksia käsittelevän tutkimukseni valossa Pietariin sijoittuva toiseuden tilan representaatio ei ole uniikki, vaan löytyy pääpiirteineen Chicagon ghettoista, New Yorkin Harlemista, Lontoon sisäkaupunkialueilta ja Ranskan lähiöistä (Hargreaves 1995; Burgess 1985). Sanomalehdissä kuvatut tilat paikallistuvat kaupunkiin, mutta käsittelevät sosiaalista todellisuutta voimakkaasti yleistäen ja käyttäen usein argumentaatioarvoltaan tehokkaita stereotyyppioita tilannesidonnaisten paikkakuvausten sijaan. Lehtikirjoitukset muuttavat kuvaamansa sosiaalisen tilan omien viestiensä materiaaliksi, jolloin mediateksti ei kerro erityisesti paikan todellisuudesta tai merkityksestä asuttajalleen, mutta synnyttää paljon mielikuvia siitä, millaisiin tapahtumiin esitetty paikkakuvasto liittyy.

Pietarissa, jossa etnistä tai sosiaalista eriytymistä ei ole ghettojen tai *banlieues*-mittakaavassa tapahtunut, ei mediakaan pääsääntöisesti kuvaa tiettyjä lähiöitä tai kaupunginosia etniseksi. ”Toisten tila” esiintyykin muutamia jo voimakkaasti etniseksi leimattuja toreja lukuun ottamatta potentiaalina, joka voi paikallistua mihin vain: vierastyöläisten asuttamien asuntojen vuokranantajat leimataan korruptoituneiksi ja ahneiksi toimijoiksi, jotka sallivat epäjärjestyksen levitä kaupungissa. Paikallisten välipitämättömyys perinteisiä esteettisiä arvoja kohtaan nähdään jalansijana vieraalle kulttuurille. Paikallismedian luoma kuva paikallisuudesta, suvaitsevaisesta Pietarista jähmettää kaupungin ajattoman ja omalaatuisen monikulttuurisuuden symboliksi käyttämällä hyväkseen Pietarin kaupunki-identiteetin kuvastoa, joka on aikojen saatossa oikeuttanut asemansa, ja vahvistaa sitä julkiseen monikulttuurisuusdiskurssiin kuuluvalla suvaitsevaisuuspuheella. Vuosien 2010 ja 2011 paikallislehdistö antaakin kuvan, jossa ”toiseuden tilan” levinneisyys ja vaikutusvalta riippuu ”suvaitsevaisen” tai ”eurooppalaisen kulttuurin ja venäläisen sielun” omaavan Pietarin menestyksestä luoda paikallinen todellisuus omaksi kuvakseen.

Levada-keskuksen Venäjällä teettämien mie-

lipidemittausten mukaan asenteet eri etnisiä ryhmiä kohtaan ovat muuttuneet myönteisemmäksi vuoden 2013 jälkeen. Merkittävänä syynä tähän pidetään eri etnisiin ryhmiin kohdistuvan mediahuomion vähenemistä ja ksenofobisten asenteiden uudelleensuuntautumista nyt uutisissa esiintyviä ”fasisteja” ja ”amerikkalaista uhkaa” kohtaan (Pipija, 2015). Julkisessa keskustelussa tapahtunut muutos antaa syytä

olettaa, että tutkimustuloksia ei voi varauksetta pitää nykytilannetta edustavina. Sen sijaan olisi mielenkiintoista tutkia, missä määrin julkisen keskustelun muutos vaikuttaa sanomalehtien aiemmin monikulttuurisesta eurooppalaissävytteisestä paikallishistoriasta, virallisten tahojen suosimasta suvaitsevaisuusdiskurssista sekä etnosentrisestä vierastyöläispuheesta ammentaneisiin paikkakuvauksiin.

Viitteet

- 1 Kiitän käsikirjoitukseen kommenttinsa antaneita arvioitsijoita hyödyllisestä ja asiantuntevasta palautteesta.
- 2 Sanomalehti *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* on tarkastelujaksolla Venäjän lukijatilastoja johtaneen kansallisen *Komsomolskaja Pravdan* paikallisjulkaisu. Lehti on suosittu erityisesti kaupungeissa, keski-ikäisten, melko matalaan tulo- ja koulutusluokkaan kuuluvien lukijoiden keskuudessa (Pietiläinen, Fomicheva ja Resnianskaja 2010, 43). *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburgen* kotiin tilattavan tai ostettavan päivittäislehden levikki on *Lenizdatin* (2016a) mukaan noin 60 000, kun taas TV-liitteen sisältämän painoksen hankkii keskimäärin 140 000 lukijaa. *Sankt-Peterburgskije vedomosti* on Pietarin suurin kotiin tilattava tai ostettava päivälehti, joka lehden verkkosivujen mukaan tavoittaa päivittäin 153 500 lukijaa (Izdatski dom Sankt Peterburgskije vedomosti 2016). Sen yleisö koostuu pääasiassa korkeasti koulutetuista yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti aktiivisista yli 35-vuotiaista (Lenizdat 2016b). Lehti profiloituu asiapitoiseksi ja luotettavaksi (Izdatski dom Sankt Peterburgskije vedomosti 2016).
- 3 On huomattava, että painetun lehdistön merkitys Venäjällä on pienentynyt 1990-luvulta alkaen samalla kun television merkitys tiedonvälityksessä on kasvanut (Koikkalainen 2007, 1316).
- 4 Artikkelihaku Integrumissa suoritettiin sanahuilla (*migrant, gastarbaiter, družba narodov, ksenofobija, diaspora, kavkasets, južane, priezžie*, sanataivutus huomioitu), jonka jälkeen hakutuloksesta karsituivat pois ne kirjoitukset, jotka eivät lainkaan käsitelleet Pietaria tai siirtotyöläisiä. Lehtien keskinäinen vertailu ja artikkeleiden kuvitus eivät kuulu tutkimukseni piiriin.
- 5 Neuvostojärjestelmän institutionalisoiman etnoteritorialismin perintönä venäläisyys on vahvasti yhdistetty Venäjän maantieteelliseen alueeseen, kun taas muilla etnisillä ryhmillä oli vastaavasti omat tasavaltansa (esim. Brubaker 1994; Slezkine 1994).
- 6 Levada-keskuksen mielipidemittausten ja analyysin mukaan Venäjällä vallinnut etnisiin ryhmiin kohdistunut ennakkoluuloinen ja ksenofobinen asenneilmapiiri saavutti huippunsa vuonna 2013 (Pipija, 2015).
- 7 Pietarilainen tässä kontekstissa vastaa Hellberg-Hirnin (2003, 145) kuvaamaa stereotyyppistä hahmoa, johon kaupungin kulttuurinen henki tiivistyy. Analysoimieni lehtikirjoitusten perusteella pietarilaisuus ei ole pelkästään Hellberg-Hirnin korostaman imperiaalisen identiteetin ilmentymä, vaan voi edustaa myös leningradilaista paikallisuutta. Tämä pietarilaisen malli toimii kritiikkinä siitä poikkeaville paikallisille samalla, kun vierastyöläinen, *gastarbaiter*, esitetään sen vastakohtana.
- 8 Joissain tapauksissa vierastyöläisiä edustaa maise-massa heidän itsensä sijaan kaupunkiympäristön visuaaliset merkit. Esimerkiksi epävirallisten rekisteröintien tarjoajien kaupunkikeskustaan ripustetut mainokset kertovat paikallisuutisten mukaan viranomaisten ja yritteliäiden pietarilaisten korruptiosta. Erityisen pahana pidetään tällaisten merkkin sijaintia aivan kaupungin kulttuurikeskustassa (Grigorjev 2011; Jermakov 2010b).
- 9 Kaupallinen minibussi.
- 10 *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* oli artikkeleissaan selkeästi *Sankt Peterburgskie Vedomostia* kriittisempi elitistiseksi nimeämiin asenteita, kaupungin hallintoa ja poliittista järjestelmää kohtaan, ja viittasi positiivisessa valossa useimmiten Venäjän imperiumin

sijaan neuvostomenneisyteen. Molemmissa sanomalehdissä ilmeni avoimen rasistisia asenteita. Siinä missä *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburgessa* rasismi oli melko yleistä kirjoittajasta ja aiheesta riippumatta, *Sankt Pe-*

terburgskie Vedomosti oli argumentoinnissaan neutraalimpi, ja avoimen rasistiset kommentit toistuiivat yleensä tiettyjen toimittajien artikkeleissa.

Lähteet:

Tutkimusaineisto

- Belenkova, E. (2010), O polze stuka. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 30.6.2010, Integrum.
- Bezmyjanni, E. (2010), Požno sobirat kamny. – *Sankt-Peterburgskie vedomosti*, 30.11.2010, Integrum.
- Elisejeva, M. (2011), Novyje peterburžtsy. – *Sankt-Peterburgskie vedomosti* 1.3.2011, Integrum.
- Fadejeva, O. (2011), Dohodnyi dom dajot dohod. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 13.9.2011, Integrum.
- Grigorjev, V. (2011), Gastarbaitery vyhodjat iz podpolja. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 4.8.2011, Integrum
- Hudjakov, K. & Dažunts, E. (2011), Komitet po voprosam zakonnosti, pravoporjadka i bezopasnosti Sankt Peterburga: ”Esktremistskih prestupleni s každyd godom stanovitsja vse menše”. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 30.6.2011. Integrum.
- Jermakov, A. (2011), V dvuh kvartirah poslilis 2 850 gastarbaiterov. – *Komsomolskaja Pravda v Peterburge* 28.3.2011, Integrum.
- Jermakov, A. (2010a), Komitet po voprosam zakonnosti, pravoporjadka i bezopasnosti Sankt Peterburga: Byt esktrēmistom uže ne modno. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 20.10.2010, Integrum.
- Jermakov, A. (2010b), Zakonoposlušnomu migrantu naidjotsja rabota. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 25.2.2010, Integrum.
- Kessenih, O. (2010), Kto vstupilsja za militsionera? – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 5.2.2010, Integrum.
- Krakovtsev, V. (2010), Meždunarodnyi terrorist podrabatyval voditelem na stroike. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 8.9.2010, Integrum.
- Krakovtsev, V. & Mavlijev, A. (2010), Militsija ne posvolila musulmanam rezat baranov na Apraške. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 17.11.2010, Integrum.
- Ledovaja likvidnost i snežnyi audit (2010). – *Sankt Peterburgskije vedomosti* 3.3.2010, Integrum.
- Mavlijev, A. (2010), Massovyj namaz u Sennogo Rynka vyzval u peterbužtsev šok. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 10.9.2010, Integrum.
- Mavlijev, A. (2011), V Peterburge otkryli ”Dohodnyi dom-2”. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburge* 4.6.2011
- Morozova, A., Tutšinskaja, I. & Holopova, A. (2010), Mestnym dvornikam platjat lušše tšem priežžim. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt Peterburge* 30.5.2011, Integrum.
- Morozova, V. (2010), Mutatsija v dekoratsijah. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 14.10.2010, Integrum.
- Orlova, N. (2010), Delovyje ljudi. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti*, 29.4.2010, Integrum.
- Prištšep, I. (2010), V dvorniki pozovut žiteley iz drugih regionov. – *Komsomolskaja pravda Peterburge* 22.4.2010, Integrum.
- Rabkovski, A. (2010), Mir uvidit i uslužit Leningradskuju pobedu. – *Sankt-Peterburgskie vedomosti*, 3.3.2010, Integrum.
- Rutman, M. (2011), Kuda vedjot kavkazki sled? – *Sankt-Peterburgskie vedomosti* 25.3.2011, Integrum.
- Rutman, M. (2010a), Stado paršivyh ovets. – *Sankt-Peterburgskie vedomosti* 7.6.2010, Integrum.
- Rutman, M. (2010b), Kamjami bit ne budut. – *Sankt Peterburgskije vedomosti* 4.8.2010, Integrum.
- Rutman, M. (2010c), Gosteprijmstvo v zakone. – *Sankt Peterburgskije vedomosti* 10.12.2010, Integrum.

- Sevostjanova, V. (2011a), Iz universama "Narodnyi" vytaščili sotnju nelegalnyh migrantov. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 1.7.2011, Integrum.
- Sevostjanova, V. (2011b), Diakon Kurajev nazval Peterburg tšetvertym Rimom. – *Komsomolskaja Pravda v Sankt-Peterburge* 9.9.2011. Integrum.
- Šerih, D. (2010a), Gorod mastera boitsja. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 26.3.2010. Integrum.
- Šerih, D. (2010b), Rasstatsja s Ogurtsovym. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 8.10.2010. Integrum.
- Sunjagin, G. (2010), Totščka zrenija: Tolerantnost i identičnost. – *Sankt-Peterburgskije vedomosti* 27.4.2010. Integrum
- Kirjallisuus**
- Anderson, Benedict (2007), *Kuvitellut yhteisöt: nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelu*. Tampere: Vastapaino.
- Berg-Nordlie, Mikkel, Aasland, Aadne & Tkach, Olga (2010), Compatriots or competitors? A glance at Rossiyskaya Gazeta's immigration debate 2004–2009. – *Social Science Bulletin* 2. Daugavpils University, 7–26.
- Buchanan, Carrie (2009), Sense of Place in the Daily Newspaper. – *The Journal of Media Geography* 4, 62–84. http://www.academia.edu/1212154/Sense_of_place_in_the_daily_newspaper.
- Burgess, Jacquelin (1985), News from Nowhere: the Press, the Riots and the Myth of Inner City. – *Geography, the Media and Popular Culture*. Ed. Jacquelin Burgess & John Gold. London: Croom Helt Ltd., 192–228.
- Burgess, Jacquelin & Gold, John (1985), Place, the Media and Popular Culture. – *Geography, the Media and Popular Culture*. Ed. Jacquelin Burgess & John Gold. London: Croom Helt Ltd.
- Brednikova, Olga & Tkach, Olga (2010), Reshaping Living Space: Concepts of Home Represented by Women Migrants Working in St. Petersburg. – *Cultural Diversity in Russian Cities: the Urban Landscape in the Post-Soviet Era*. Ed. Cordula Gdaniec. New York: Berghahn Books, 70–93.
- Brubaker, Rogers (1994), Nationhood and the National Question in the Soviet Union and Post-Soviet Eurasia: An Institutional Account. – *Theory and Society* 23, 47–78.
- Charnock, Greig & Ribera-Fumaz, Ramon (2011). A new space for knowledge and people? Henri Lefebvre, representations of space, and the production of 22@Barcelona. – *Environment and Planning D: Society and Space* 29, 613–632.
- Clowes, Edith (2011), *Russia on the Edge: Imagined Geographies and Post-Soviet Identity*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Davis, Mike (1998), *City of Quartz: Excavating the Future in Los Angeles*. London: Pimlico.
- Finney, Nissa & Robinson, Vaughan (2008), Local Press, Dispersal and Community in the Construction of Asylum Debates. – *Social & Cultural Geography* 9:4, 397–413.
- FMS (2016), Rezultaty dejatel'nosti za 2015 god. http://www.78.fms.gov.ru/upload/site31/document_file/_deyatelnosti_za_12_mesyacev_2015_goda.doc. Luettu 31.1.2016.
- Gdaniec, Cordula (2010), Cultural Diversity Between Staging and the Everyday: Experiences from Moscow, St. Petersburg and Other Russian Cities. – *Cultural Diversity in Russian Cities: the Urban Landscape in the Post-Soviet Era*. Ed. Cordula Gdaniec. New York: Berghahn Books, 1–20.
- Gilsenan, Michael (1982), *Recognizing Islam: Religion and Society in the Modern Arab World*. New York: Pantheon Books.
- Goscilo, Helena (2008), Unsaintly Petersburg? Visions and Visuals. – *Preserving Petersburg: History Memory, Nostalgia*. Ed. Helena Goscilo & Stephen Norris. Indianapolis: Indiana University press, 57–87.
- Gottdiener, Mark (1995), *Postmodern Semiotics: Material Culture and the Forms of Postmodern Life*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Gottdiener, Mark (1985), *The Social Production of Urban Space*. Austin: University of Texas.
- Gottdiener, Mark & Hutchison, Ray (2011), *The New Urban Sociology*. Boulder: Westview Press.
- Gripsrud, Jostein (2006), Semiotics: Signs, Codes and Cultures. – *Analysing Media Texts*. Ed. Marine Gillespie & Jason Toynbee. New York: The Open University, 9–41.
- Hargreaves, Alec (1996), A Deviant Construction: The French Media and the 'Banlieues'. – *Journal of Ethnic and Migration Studies* 10:22, 607–618.
- Hargreaves, Alec (1995), *Immigration, 'Race' And Ethnicity in Contemporary France*. New York: Routledge.
- Hellberg-Hirn, Elena (2003), *Imperial Imprints: Post-Soviet Petersburg*. Jyväskylä: Finnish Literature Society.
- Hutchings, Stephen & Tolz, Vera (2012), Fault Lines in Russia's Discourse of Nation: Television Coverage of the December 2010 Riots in Moscow. – *Slavic review* 71:4, 873–899.
- Ivakhnyuk, Irina (2009), The Russian Migration Policy and its Impact on Human Development: The Historical Perspective. – *Human Development Research Paper*, 2009/14. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdrp_2009_14.pdf

- Izdatelski dom Sankt Peterburgskije vedomosti (2016), *Reklama v gazete*, <http://spbvedomosti.ru/advertising/>. Luettu 21.2.2016.
- Jansson, André & Falkheimer, Jesper (2006), Towards Geography of Communication. – *Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies*. Ed. Jesper Falkheimer & André Jansson. Göteborg: Nordicom, 9–28.
- Jokinen, Arja (1999). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. – *Diskurssianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteina*. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suonen. Tampere: Vastapaino, 37–53.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999), Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. – *Diskurssianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteina*. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suonen. Tampere: Vastapaino, 54–97.
- Kaladides, Ares & Vaiou, Dina (2012), 'Ethnic' Neighbourhoods? Practices of Belonging and Claims to the City. – *European and Urban Regional Studies* 19:3, 254–266.
- Karpenko, Oksana (2014), Ty – gost, tebe ne dolžno smetsvoe suždenie imet. – *Rasizm, kesnofobija, diskriminatsija. Kakimi my ih uvideli*. Ed. Jekaterina Demintseva. Moscow: Novoje literaturnoje obozrenie.
- Karpenko, Oksana (2005), Kak i tšemu ugrožajut migrant? Jazikovyje igry v "gostej s juga" i ih posledstvija. – *Sledstvija gosudarstennogo opredelenija svoih i tšuzih: institutsionalnoje i diskursivnoje isklutšenije migrantov*. SPB: Tsentr nezavisimyh sotsiologičeskikh issledovanij, 62–84.
- Koikkalainen, Katja (2007), The Local and the International in Russian Business Journalism: Structures and Practices. *Europe-Asia Studies* 59:8, 1315–1329.
- Komitee migratsionnogo kontrolja. Sankt Peterburg, Skolko migrantov v Peterburge. <http://kmkspb.ru/content/view/231/132/>. Luettu 17.11.2015.
- Korobkov, Andrei (2007), Migration Trends in Central Eurasia: Politics versus Economics. – *Communist and Post-Communist Studies* 40, 169–189.
- Kosygina, Larisa (2010), Constructions of the "Other" – Racialisation of Migrants in Moscow and Novosibirsk. – *Cultural Diversity in Russian Cities: The Urban Landscape in the Post-Soviet Era*. Ed. Cordula Gdaniec. New York: Berghahn Books, 50–69.
- Krase, Jerry & Shortell, Timothy (2011), On the Spatial Semiotics of Vernacular Landscapes in Global Cities. – *Visual Communication* 10:3, 367–400.
- Laruelle, Marlene (2009), Rethinking Russian Nationalism: Historical Continuity, Political Diversity, and Doctrinal Fragmentation. – *Russian Nationalism and the National Reassertion of Russia*. Ed. Marlene Laruelle. New York: Routledge, 13–74.
- Lefebvre, Henri (1991), *Production of Space*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Lenizdat (2016a), *Komsomolskaja Pravda v Peterburge*. <https://lenizdat.ru/companies/2/>. Luettu 21.2.2016.
- Lenizdat (2016b), *Sankt Peterburgskije vedomosti*. <https://lenizdat.ru/companies/111/>. Luettu 21.2.2016.
- Lotman, Yuri (1990), *Universe of Mind: A Semiotic Theory of Culture*. Bloomington: Indiana University Press.
- Malahov, Vladimir (2004), Etnizatsija migratsii v publišnom diskurse i istitutkah: Slutšai Rossii i Germanii. – *Komsomolis*, 1:7, 56–69. [http://iph.ras.ru/uplfile/histpol/biblio/yandbtm\[1\].pdf](http://iph.ras.ru/uplfile/histpol/biblio/yandbtm[1].pdf).
- Malahov, Vladimir & Osipov, Alexander (2006), The Category of Minorities in the Russian Federation: A Reflection on Uses and Misuses. – *International Obligations of National Debates: Minorities Around the Baltic Sea*. Ed. Spiliopoulou Åkermark, Leena Huss, Stefan Oeter & Alastair Walker. Marienhamn: The Åland Peace Institute, 495–542.
- Mikhailova, Yulia (2011), Electronic Media and Popular Discourse on Russian Nationalism. – *Nationalities Papers* 39:4, 352–546.
- Morley, David (2000), *Home Territories*. London: Routledge.
- Mukomel, Vladimir (2005), *Migratsionnaja politika Rossii. Postsovetskije konteksty*. Moskva: Institut Sotsiologii RAN.
- Nowak, Jacek (2010), Reorganisation of Ethnic Space in the Context of Globalisation. – *Polish Sociological Review* 169, 87–98.
- Paasi, Anssi (2003), Region and Place: Regional Identity in Question. – *Progress in Human Geography* 27:4, 475–485.
- Paasi, Anssi (2002), Regional Transformation in the European Context: Notes on Regions, Boundaries and Identity. – *Space and Polity* 6:2, 197–201.
- Paasi, Anssi (2001a), Europe as a Social Process and Discourse: Consideration of Place, Boundaries and Identity. – *European Urban and Regional Studies* 8:1, 7–28.
- Paasi, Anssi (2002b), Bounded Spaces in the Mobile World: Deconstructing 'Regional Identity'. – *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 92:2, 137–148.

- Petersson, Bo (2008), The Power of Stereotypes and Enemy Images: the Case of the Chechen Wars. – *Majority Cultures and the Everyday Politics of Ethnic Difference: Whose House Is This?* Ed. Bo Petersson & Katharine Tyler. New York: Palgrave Macmillan, 155–168.
- Peškova, Vera (2009), Graždanskije osnovy gosudarstvennosti i etnokulturnoje raznoovrazie sovremennoy Rossii. – *Vlast* 3: 30–34.
- Pietiläinen, Jukka, Fomicheva, Irina & Liudmila Resnianskaja (2010), Changing Media Use in Russia. – *Russian Mass Media and Changing Values*. Ed. Arja Rosenholm, Kaarle Nordenstreng & Elena Trubina. London: Routledge, 41–56.
- Pipija, Karina (2015), Ksenofobskiye i natsionalisticheskiye nastroyeniya sredi rossijan: dannye reprezentativnykh oprosov 2002–2015 gg. – Levada tsentr 25.8.2015. <http://www.levada.ru/2015/08/25/ksenofobiya-i-natsionalizm/>
- Rabzhaeva, Marina & Semenov, Vadim (2003), In Search of St. Petersburg Identity. – *Russian Politics and Law* 41:4, 83–95.
- Relph, Edward (1976), *Place and Placelessness*. London: Pion Ltd.
- Salovaara-Moring, Inka (2006), "Fortress Europe". Ideological Metaphors of Media Geographies. – *Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies*. Ed. Jesper Falkheimer & André Jansson. Göteborg: Nordicom, 88–106.
- Shnirelman, Victor (2009), New Racism, "Clash of Civilizations," and Russia. – *Russian Nationalism and the National Reassertion of Russia*. Ed. Marlene Laruelle. New York: Routledge, 125–144.
- Slavina, Tatjana Andrejevna (2001), Novaja forma v istoričeskoj gorodskoj srede: problema adaptatsii "tšužhovo". – *Gorod i gorožane v Rossii XX veka*. Materialy rossisko-frantsužhokogo seminara. SPB: Kontrofos, 77–78.
- Slezkine, Yuri (1994), The USSR as a Communal Apartment, or How a Socialist State Promoted Ethnic Particularism. – *Slavic Review* 2:53, 414–452.
- Suoninen, Eero (1999), Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – *Diskursianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteina*. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen. Tampere: Vastapaino, 17–36.
- Stöber, Birgit (2006), Media Geography. From Patterns of Diffusion to the Complexity of Meanings. – *Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies*. Ed. Jesper Falkheimer & André Jansson. Göteborg: Nordicom, 29–44.
- Turoma, Sanna (2007), Lotman, Simmel, and the Eccentric City Observed. – *Varietas et concordia. Essays in Honour of Pekka Pesonen*. Ed. Ben Hellman, Tomi Huttunen & Gennady Obatnin. Slavica Helsinkiensia 31.
- Verkhovsky, Alexander (2009), Future Prospects of Contemporary Russian Nationalism. – *Russian Nationalism and the National Reassertion of Russia*. Ed. Marlene Laruelle. New York: Routledge, 89–103.